

REALISMUS

Směřování evropského divadla
k vrcholu iluzivního zobrazování

Realismus v evropském divadle

► Realismus „mimo“ realismus

- v dějinách umění se pravidelně objevuje tendence k „realistickému“ zobrazování
- antika (anekdota Kdo je lepší malíř?“)
- např. Carlo Goldoni a odvrát od stylizované commedie dell'arte
- anglické divadlo 18. stol. (historické kostýmy)
- Georg Büchner (Vojcek)
- (...)

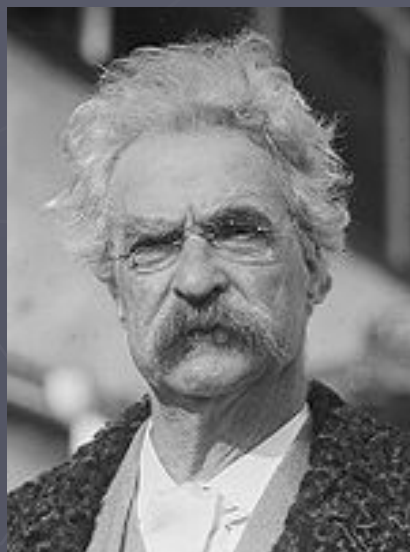
Realismus v evropském divadle

- **kolem r. 1850 – objektivní pozorování přírody**
- **hlavní zásada realismu – umění musí pravdivě zobrazovat reálný svět**

Realismus v evropském divadle // Literatura

Honoré de Balzac

Mark Twain

Božena Němcová

Realismus v evropském divadle // Výtvarné umění

Albrecht Dürer: Zajíc (1502)

Aimé-Jules Dalou
Triumf Republiky

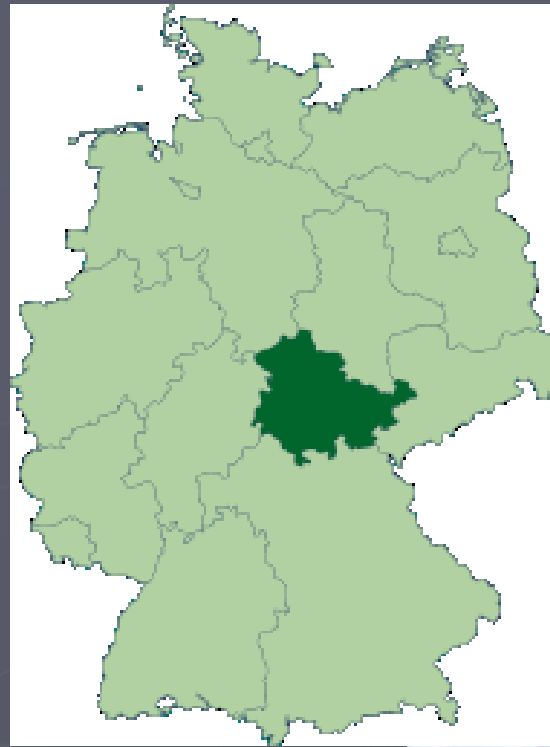
Gustave Courbet: Pohřeb v Ornans
(1850)

Realismus v evropském divadle

- ▶ **MEININGENŠTÍ**
- ▶ **DIVADLO MEININGENSKÝCH**

► **Sachsen-
Meiningen**
vévodství

► **Meiningen**
hlavní město
(knížecí palác)

► 1831 stálé dvorské divadlo / Das Meininger Hoftheater

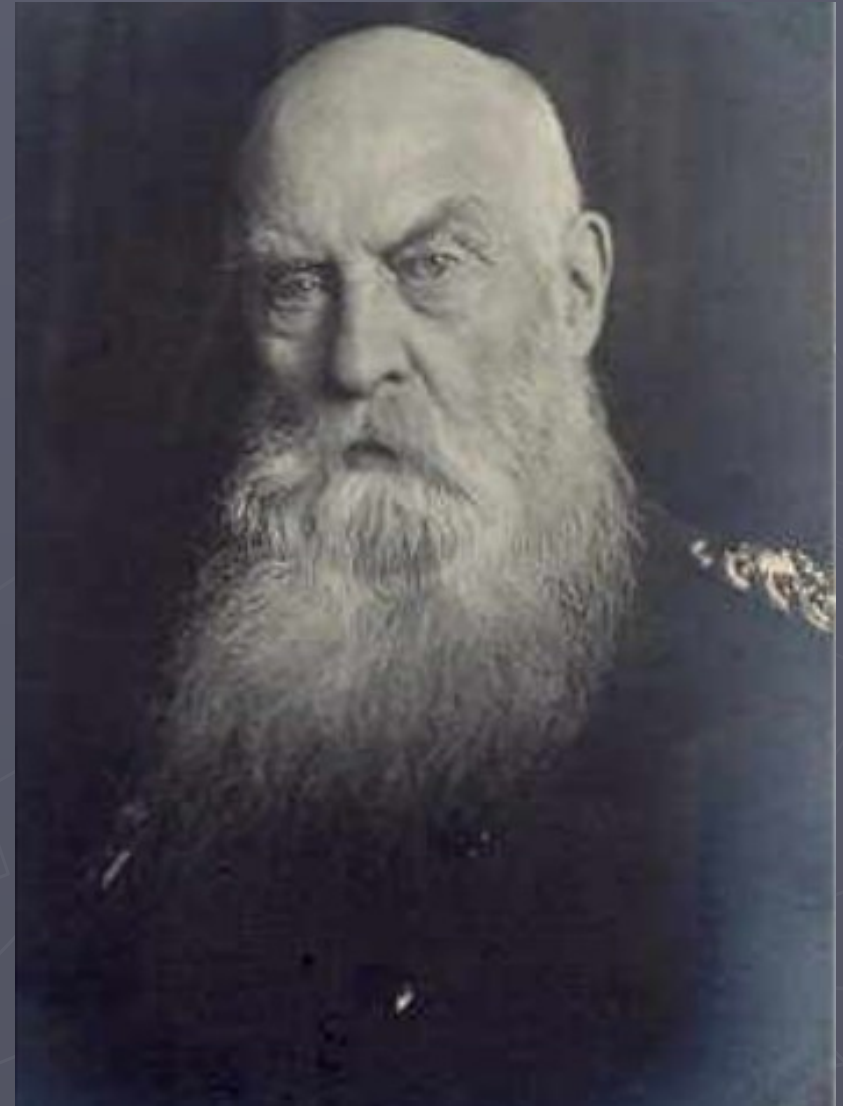
- neoklasicistní styl
- 600 míst k sezení
- 160 míst k stání
- zahajovací představení: opera Fra Diavolo (Daniel Auber)
- činohra a opera

Realismus v evropském divadle

► **GEORG II.
VON SACHSEN-
MEININGEN**
1826 – 1914

„Divadelní vévoda“

Realismus v evropském divadle

► osobní vlastnosti a dispozice Georga II. umožňující reformu:

- umělecké nadání (výtvarný talent, malba, absolutní sluch...)
- vzdělání
- čínorodý politik a kreativní umělec
- láska k divadlu
- osvícené názory politické a společenské
- politické a finanční prostředky

Realismus v evropském divadle

► reálná fakta:

- 1866 nástup na trůn
- 1870 převzal vedení dvorského divadla
- budování stálého činoherního souboru
- budování „vzorového“ divadla

Realismus v evropském divadle

- ▶ přínos a impulsy Georga II. k reformě:
  - vycházel z malířského dojmu a pocitu
  - prosazoval důsledně malířský historismus na scéně:
    - ▶ vlastní návrhy historicky věrných kostýmů, scénografie a rekvizit
  - uvádění děl v originální textové podobě (bez úprav a oprav...)

► charakteristické prvky reformy (Meiningenské principy)

- pokud možno absolutní historická věrnost ve všech složkách inscenace
(„*Gesamtkunstwerk*“ – „souborné umělecké dílo“)
- autenticita textu
- detailní návrh kostýmů a dekorace
- postupné nahrazování malovaných kulis plastickými dekoracemi
- asymetrická scénografie

Realismus v evropském divadle

- kvalitní herecký **soubor** – proti divadlu hvězd
- herec: hlavní role / vedlejší role / statista
- režie davu
  - ▶ promyšlené a detailně režírované masové scény: obrovský účinek na diváky, do té doby nevídané

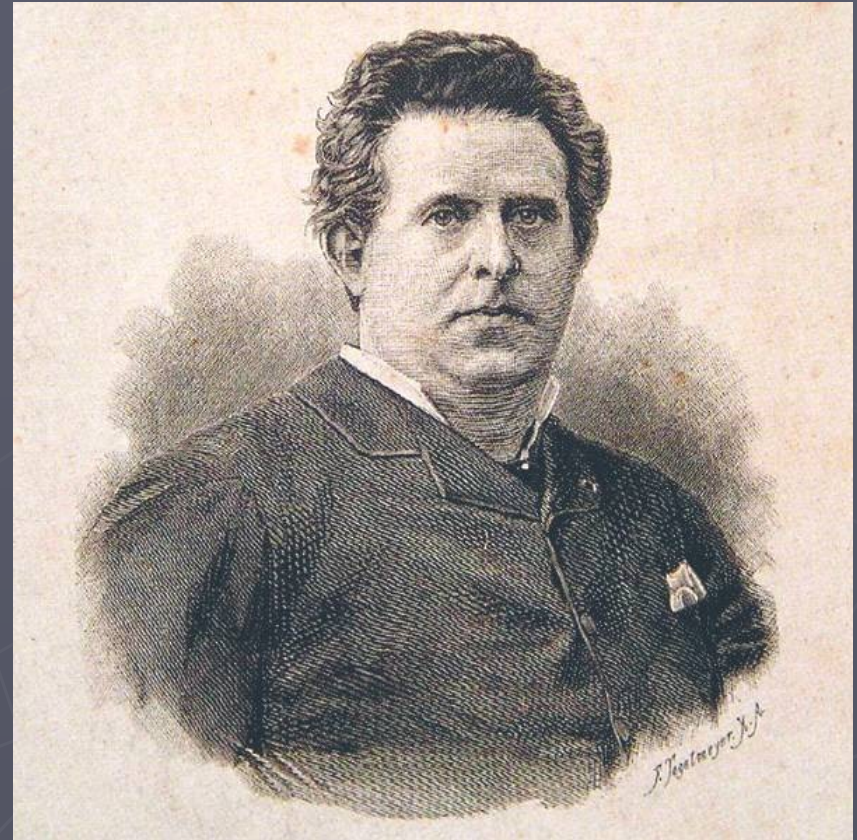

Realismus v evropském divadle

► LUDWIG CHRONEGK

1837 – 1891

- **charakterní komik**
- **režisér souboru
Meiningenských**
- **intendant**

Realismus v evropském divadle

▶ **ELLEN FRANZOVÁ**
1839 – 1923

Realismus v evropském divadle - Ellen Franzová

- herečka, vévodova třetí žena
- dramaturgie souboru
  - ▶ návrh repertoáru, úprava textů
- jevištní řeč
- Shakespeare, Schiller, Kleist, Grillparzer, Ibsen (Přízraky (Strašidla)), romantikové...

Realismus v evropském divadle

- ▶ 1874 první hostování v Berlíně: obrovský úspěch, zjevení...
  - (Shakespeare: Julius Caesar)

Realismus v evropském divadle

► 1874 – 1890 řada turné po Evropě

- 38 měst
- 9 zemí
- Rusko, Švédsko, Rakousko, Dánsko, Belgie, Anglie, Holnadsko...
- Vídeň – 1875 / Praha – 1878
- 41 her (především Schiller a Shakespeare)
- 2.600 představení

Realismus v evropském divadle

- až 20 vagónů dekorací, kostýmů a rekvizit
- poslední představení: Oděsa (Shakespeare: Cokoli chcete)
- po r. 1890 působení jen v Meiningenu, obnovena činnost opery

Požár divadla v r. 1908

Současná podoba divadla (postaveno po požáru, otevřeno 1909)

Realismus v evropském divadle

- ▶ první představení:
Schiller
„Valdštejnův tábor“
- ▶ 740 míst
- ▶ jeviště s oblým horizontem
- ▶ významné centrum expresionistického divadla (1919 – 1926)

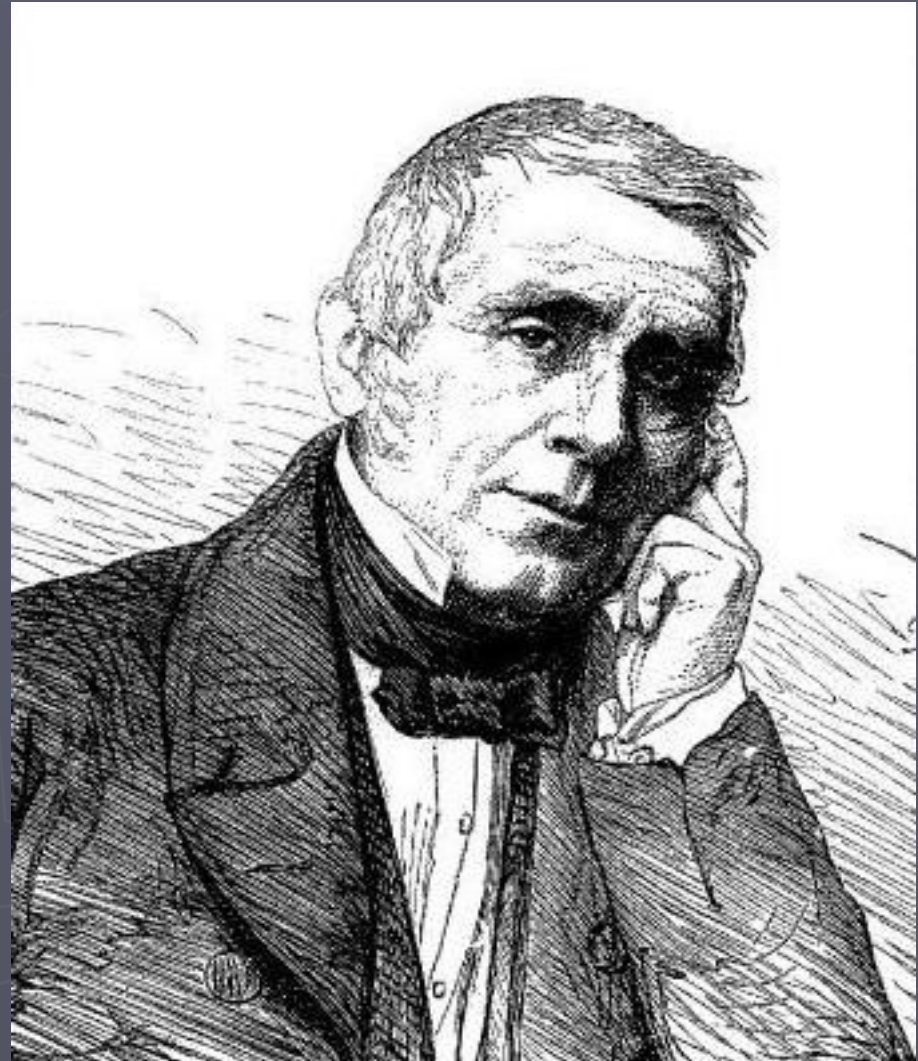

DRAMATIKOVÉ EVROPSKÉHO REALISMU

Předchůdci
Vrcholní představitelé

► **EUGÈNE SCRIBE**
1791 – 1861

Realismus v evropském divadle

- **vaudevilly, komedie, vážné hry**
- **Sklenice vody**
- **Adriena Lecouvreurův**
- **„dobře udělaná hra“**
  - ▶ **expozice**
  - ▶ **logické řazení událostí (vývoj od příčiny k následku)**
  - ▶ **scéna směřuje k vyvrcholení**
  - ▶ **manipulace s utajovanými informacemi**
  - ▶ **překvapivé zvraty, napětí**

▶ **ALEXANDRE
DUMAS syn
1824 – 1895**

- **Dáma s kaméliemi**
- **Polosvět**

Kamélie (Camelia japonica)

Marie Duplessisová

- ▶ titulní postava měla reálnou předlohu – pověstná kurtizána té doby („realistický námět“)

Realismus v evropském divadle

▶ **EMILE AUGIER** 1820 – 1889

- **Olympiino manželství**
- **Tchán a zet'**

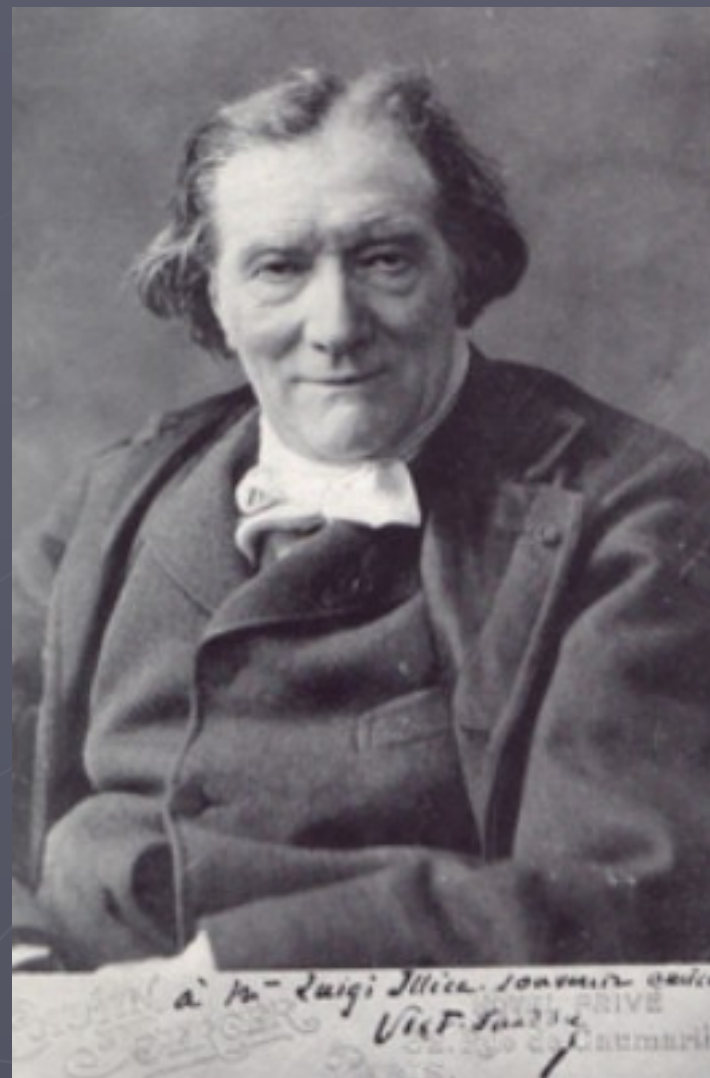

▶ VICTORIEN SARDOU

1831 – 1908

- Čmáranice
- *Tosca* (pro Sarah Bernhardtovou)
- Theodora
- „sardouovština“ – kritika G. B. S.

Realismus v evropském divadle

▶ EUGÈNE LABICHE 1815 – 1888

- Slaměný klobouk

Realismus v evropském divadle

▶ HENRIK IBSEN 1828 – 1906

Realismus v evropském divadle

doznívání romantismu

- **Nápadníci trůnu**
- **Brand**
- **Peer Gynt**

realisticko-naturalistické tendence

- **Opory společnosti**
- **Domov loutek (Nora)**
- **Přízraky (Strašidla)**

Realismus v evropském divadle

- *realisticko-symbolistické období*
- **Divoká kachna**
- **Rosmersholm**
- **Když z mrtvých procitáme**
- **John Gabriel Borkman**
- **Stavitel Solness**

Realismus v evropském divadle

► analytické drama

- postavy se vyptávají na neznámá fakta
- postupné rozkrývání problému
- odhalování překvapivých skutečností
- informace, která mění podstatu věci (dějový zvrát)
- (...)

Realismus v evropském divadle

► **GERHART
HAUPTMANN**
1864 - 1946

Realismus v evropském divadle

► Hry

- *výrazné prvky naturalismu*
- Před západem slunce
- Tkalci (*vzpouřa krkonošských tkalců ve 40. letech 19. stol.*)
- Bobří kožich (*komedie*)
- Potopený zvon
- Před východem slunce
- (...)

Realismus v evropském divadle / Herectví ve 2. polovině 19. století

► FRANCIE

- Sarah Bernhardtová (1844 – 1923)

Realismus v evropském divadle / Herectví ve 2. polovině 19. století

▶ ANGLIE

- Henry Irving (1838 – 1905)
  - ▶ herec, ředitel
- Ellen Terryová (1847 – 1928)
  - ▶ syn Edward Gordon Craig

